

УДК 336.2

СТАНОВЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

СІТШАЄВА
Ленара Зудіївна
argonita@yandex.ru

аспірант
Таврійський національний
університет
ім. В.І. Вернадського

FORMATION TAXATION OF THE ENTERPRISES OF THE CONSTRUCTION COMPLEX OF UKRAINE

Стаття розкриває етапи становлення оподаткування будівельних підприємств в Україні. Автором описано періодизацію розвитку системи оподаткування підприємств будівельного комплексу України. На кожному етапі визначено ключові законодавчі нормативно-правові акти, які обумовили подальший розвиток оподаткування будівельних підприємств.

Статья раскрывает этапы становления налогообложения строительных предприятий в Украине. Автор описала периодизацию развития системы налогообложения предприятий строительного комплекса Украины. На каждом этапе определены ключевые законодательные нормативно-правовые акты, которые обусловили дальнейшее развитие налогообложения строительных предприятий.

Article opens stages of formation of the taxation of the construction enterprises in Ukraine. By the author it is carried out a periodization of development of system of the taxation of the enterprises of a construction complex of Ukraine. At each stage key legislative normative legal acts which caused further development of the taxation of the construction enterprises are defined.

Ключові слова: оподаткування, будівельні підприємства, будівельний комплекс України, становлення оподаткування, Закон України, Податковий кодекс.

Ключевые слова: налогообложение, строительные предприятия, строительный комплекс Украины, становление налогообложения, Закон Украины, Налоговый кодекс.

Key words: taxation, construction enterprises, construction complex of Ukraine, taxation formation, Law of Ukraine, Tax code.

ВСТУП

Дослідження історичних етапів становлення системи, забезпечення ефективного функціонування оподаткування діяльності будівельних підприємств дає можливість не тільки систематизувати її законодавче закріплення в динаміці, але й зрозуміти сутність оподаткування діяльності будівельних підприємств у майбутньому.

В Україні становлення системи оподаткування діяльності будівельних підприємств має свою історію.

Аналіз історичних етапів оподаткування діяльності будівельних підприємств в Україні дає змогу краще зрозуміти сучасний стан оподаткування діяльності будівельних підприємств і оцінити можливі напрямки його подальшого розвитку.

Проблема визначення етапів оподаткування підприємств України розкривається в працях багатьох вітчизняних учених. Серед них слід відзначити праці таких авторів, як: І. Івасько [1], М. Бадида [2], М. Патарідзе-Вишинська [3], О. Шкарупа [4], А. Романченко [4] та інші. Однак дотепер у вітчизняній економічній літературі були відсутні наукові розробки щодо дослідження історії становлення оподаткування будівельних підприємств України, що обумовило актуальність теми даної статті.

МЕТОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ є розкриття авторського

підходу до періодизації становлення оподаткування підприємств будівельного комплексу України.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційну базу дослідження складають нормативно-правові акти, які регулюють податкові відносини в Україні з 1991 р. до сьогодні.

У ході дослідження застосовано історично-логічний метод, метод аналізу й узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

На думку автора, в історії оподаткування діяльності будівельних підприємств можна виділити сім етапів.

Перший етап (1991–1992 рр.) – період становлення оподаткування діяльності будівельних підприємств, який слід розглядати в рамках податкової системи, що переживала початковий етап свого становлення, більшою мірою запозиченою з колишнього Радянського Союзу [1, 2]. Прийняття 25.06.1991 р. Закону України «Про систему оподаткування» № 1251-XX можна вважати початком становлення податкової системи взагалі й оподаткування діяльності будівельних підприємств зокрема. Цей закон визначав основні принципи побудови системи оподаткування як діяльності будівельних підприємств, так і підприємницьких структур усіх галузей економіки. Його

принципи значною мірою обумовили податкову політику держави в цей період.

Побудова системи оподаткування діяльності будівельних підприємств відбувалася в умовах постійного зростання рівня інфляції, безробіття, відсутності законодавчої бази з питань оподаткування, недосконалості державного менеджменту, невідповідності податкових механізмів новим формам господарських відносин, що базувалися на приватній власності. Як результат, принципи системи оподаткування діяльності будівельних підприємств, як принципи податкової системи України взагалі, виявилися неефективними.

Другий етап становлення системи оподаткування діяльності будівельних підприємств (1992–1997 рр.) характеризувався широкомасштабними процесами роздержавлення та приватизації, появою значної кількості підприємств, заснованих на приватній власності, відсутністю власного досвіду побудови податкових відносин і наявністю кризових явищ в економіці. У цей період діяли значні обмеження витрат при визначенні бази оподаткування та часто змінювався об'єкт оподаткування податку на прибуток. У 1992 р. податок на прибуток справлявся з доходу, у першому кварталі 1993 р. – з доходу, з другого кварталу 1993 р. та до 1994 р. – з прибутку, у 1994 р. – з доходу, у 1995 – 1997 рр. – з прибутку [3].

Нестабільність податкового законодавства призвела до значного зростання заборгованості з податку на прибуток і створення тіншового сектора економіки, що збільшило податкове навантаження на ефективні підприємства. У 1996 р. було створено Державну податкову службу України, покликану здійснювати контроль за дотриманням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджету податків будівельними підприємствами.

Податковий тиск на будівельні підприємства став одним із чинників подальшого загострення економічної кризи, що викликало масові ухилення від сплати податку й подальше зниження фіскального ефекту оподаткування діяльності будівельних підприємств.

Третій етап (1997–1999 рр.) становлення системи оподаткування діяльності будівельних підприємств ознаменувався впровадженням в їхню діяльність податку на прибуток із прийняттям Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.1997 р. Того ж року (03.04.1997 р.) було прийнято Закон України «Про податок на додану вартість». Ці законодавчі акти сприяли впровадженню первинних документів, аналітичних реєстрів, форм звітності [5].

Четвертий етап (2000–2004 рр.) почався прийняттям Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 21.12.2000 р. Цей закон передбачав можливість розв'язання конфліктів, які виникають між контрольним органом і платниками податків. Другою подією цього етапу стало прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 24.12.2002 р., в якому було здійснено ефективні заходи, спрямовані на вдоскона-

лення оподаткування прибутку підприємств. У 2004 р. ставку податку на прибуток було зменшено з 30% до 25%.

П'ятий етап (кінець 2004–2007 рр.) ознаменувався набранням чинності Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 01.07.2004 р. У цей період щорічно змінювалися законодавчі норми щодо визнання витрат, нарахування податку на прибуток, що значно ускладнювало діяльність підприємств усіх галузей економіки [5].

Шостий етап (2008–2010 рр.) характеризувався низкою заходів, які сприяли послідовному вдосконаленню як національної податкової системи взагалі, так і системи оподаткування діяльності будівельних підприємств. Головною подією цього етапу становлення системи оподаткування як будівельних підприємств, так і всієї податкової системи, було прийняття Податкового кодексу України 2.12.2010 р.

Сьомий етап (2011 р. – теперішній час), який проходить система оподаткування будівельних підприємств сьогодні, характеризується значними змінами в податковій системі України, але ще залишилася ціла низка неврегульованих питань в оподаткуванні підприємницьких структур.

ВИСНОВКИ

Аналіз еволюції оподаткування підприємств будівельного комплексу України дає змогу дійти висновків, що в історії становлення оподаткування будівельних підприємств можливо виділити сім етапів. Кожний із цих етапів ознаменувався певними законодавчими актами, які визначали подальший розвиток системи оподаткування підприємств України, зокрема, будівельних підприємств. Однак становлення системи оподаткування підприємств України ще не завершено, що підтверджується прийняттям низки законодавчих нормативно-правових актів упродовж 2012 року.

Література:

1. Івасько І.М. Формування системи оподаткування сільськогосподарських підприємств України // Вісник Хмельницького національного університету, 2010. – № 4, Т. 4. – С. 136–141.
2. Бадида М.П. Оподаткування підприємств та шляхи його вдосконалення в Україні. – К., 2003. – 195 с.
3. Патарідзе-Вишинська М.В. Оподаткування прибутку підприємств: ретроспективний аналіз та зарубіжний досвід // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»: Збірник наукових праць, 2012. – Випуск 9 (33). – Частина 3. – С. 32–41.
4. Шкарупа О.В., Романченко А.В. Аналіз проблем та напрямків удосконалення системи оподаткування в Україні // Механізм регулювання економіки, 2010. – № 1. – С. 185–191.
5. Мірошніченко О.В. Оподаткування прибутку підприємств у системі економічної безпеки України // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки, 2009. – № 24. – С. 149–154.